

undersökningen av svensk-ryska förhållanden. *Moskoviten* kan rekommenderas till en bred krets av specialister på internationella relationer, samt även till övriga intresserade läsare.

Ryska vetenskapsakademien

ANDREJ SCHEGLOV

Björn Forsén & Mika Hakkarainen (red.), *Foreign Drums Beating: Transnational Experiences in Early Modern Europe* (Helsingfors: Finnish Society for Byzantine Studies, 2017). 188 s.

De många militära och politiska konflikterna som skakade det tidigmoderna Europa förde med sig en betydande rörelse av människor och idéer mellan stater och regioner. Till exempel tog officerare sig en uppdrag i utländska arméer, personer som tillfångatagits fick roller som mellanhänder i internationella diplomatiska uppdrag och de som fann sig i nyligen erövrade landområden kunde stiga i graderna genom att alliera sig med den nya överheten. Dessa individers livsöden har ofta hamnat i skymundan, men de är viktiga i det att de utmanar bilden av tidigmoderna arméer och stater som homogena aktörer och kris som fiendskap och stängda gränser.

I antologin *Foreign Drums Beating: Transnational Experiences in Early Modern Europe* har sex författare gått samman för att belysa denna historia av mobilitet i det tidigmoderna Europa. Ambitionen stammar från redaktörerna Björn Forsén och Mika Hakkarainens studie av svenska undersåtar i venetiansk tjänst under perioden 1645 till 1718, men antologin behandlar även bland annat ryska adelsmän i svensk tjänst och polacker i Osmanska riket. Kapitlen tar sig alltså an olika grupper och olika typer av rörelsemönster, men genomgående utgör militära konflikter ett ramverk för de studerade individernas mobilitet – såsom antyds av bokens titel är krigstrummorna aldrig långt borta. Samtidigt är detta en antologi med relevans också bortom ett militärhistoriskt forskningsfält. Genom att rikta fokus på transnationella erfarenheter kan boken bidra med relevanta insikter för ämnen såsom statsbildning, frivillig och ofrivillig migration, meriteringssystem, konfessionalisering och kunskapsförmedling.

I inledningskapitlet skisserar redaktörerna hur militärhistoria ofta bedrivits inom nationella ramverk och därigenom också antagit nationalistiska förtecken. De konstaterar dock att forskningen under de senaste decennierna har sökt sig vidare och att man numer i allt större utsträckning poängterar hur gränsområden utgjort mötesplatser som komplicerar det nationella narrativet. Liksom en lång rad studier vill de utmana bilden av öst

och väst som evigt motställda varandra. Det är dock inte framför allt genom diskussionen av "bilden av den andre" som denna volym är nytänkande. Det riktigt intressanta är i stället greppet att fokusera just på erfarenheter av transnationell mobilitet och därigenom komplicera bilden av tidigmoderna arméers sammansättning.

De sex empiriska kapitlen i boken rör sig mellan diskussion av individuella livsöden och analys av rörelsemönster på ett aggregerat plan. Mika Hakkarainens kapitel är en översikt av hennes och Björn Forséns större forskningsprojektet om svenskar i venetiansk tjänst. I kapitlet får läsaren följa diskussionerna i både Venedig och Stockholm om svenska undersåtars tjänstgöring i det sena 1600- och tidiga 1700-talets krig mot "den gemensamma fienden", Osmanska riket. Genom framgångarna i trettioåriga kriget byggde den svenska krigsmakten expertis och fick snabbt ett rykte därefter. Följaktligen var de venetianska myndigheterna intresserade av att rekrytera svenska officerare för att värva och leda trupper i Venedigs krig. Vanliga soldater och lägre officerare från Sverige fann också sin väg till Europas aktiva krigshärddar under de – för all del få – år som Sverige inte var i krig under perioden.

Björn Forséns kapitel är en fallstudie av en av de svenska officerare som tjänstgjorde utomlands, närmare bestämt Carl Carlsson Sparre (1650–1691) och hans familj. Här tydliggörs hur både *push*-faktorer i Sverige, såsom bristande försörjningsmöjligheter, och *pull*-faktorer utomlands, såsom meriteringsmöjligheter och familjekopplingar, kunde bidra till en individs transnationella erfarenheter. Tillsammans tar Forséns och Hakkarainens studier knappt halva boken (84 sidor) i anspråk. Detta framstår inte som ett problem eftersom det är två intressanta kapitel, men det gör onekligen att fokus i första halvan av antologin blir på just svenskar i venetiansk tjänst.

I ljuset av detta är den därpå följande studien författad av Lars Eriksson Wolke viktig. Här tar Eriksson Wolke ett helhetsgrepp på svenska officerare i utländsk tjänst under perioden 1648–1762. Kapitlet tydliggör att svenska officerare sökte sig till ett antal olika länder för tjänstgöring. Ett populärt land var Frankrike, något som ledde till grundandet av regementet Royal Suédois. Även Tyskland och Nederländerna var destinationer som lockade svenskar under perioden. Att resa utomlands innebar meriteringsmöjligheter för officeren och en chans för staten att fånga upp ny expertis när resenären återvände. Samtidigt visar Eriksson Wolkes kapitel att det fanns en konflikt kring hur dessa utomlands förvärvade meriter skulle räknas.

Kasper Kepsu skiftar perspektivet genom att studera en grupp ryska adelsmän som kom i svensk tjänst i början av 1600-talet. Denna grupp bestod av en handfull familjer som efter freden i Stolbova 1617 blev del av den svenska administrationen av Ingermanland. Kepsu beskriver hur adelsmännen och

deras familjer under första halvan av 1600-talet behöll sin kulturella identitet, om än de tvingats byta religion. Under andra halvan av århundradet kom de dock att alltmer assimileras med övriga grupper. I Kepsus studie är det framför allt gränser snarare än individer som flyttats, men likväl synliggörs på ett intressant sätt en grupps transnationella erfarenheter och hur de spelade en viktig roll för den nya administrationen.

I det följande kapitlet följer Dariusz Kołodziejczyk polska individer som under tidigmodern tid på olika vägar hamnat i Osmanska riket. Här lyfter Kołodziejczyk fram hur unga polska adelsmän som mot sin vilja hamnat i osmansk tjänst kunde göra imponerande karriärer vid sultanens hov samtidigt som de behöll kontakter till och kunskap om hemlandet. Ett annat exempel på en individ som rörde sig över kulturgränserna får vi i den polsk-katolska kvinnan Salomea Regina Rusieckas fascinerande livsöde som ögonläkare i bland annat Istanbul, St Petersburg och Warszawa.

Gisela Procházka-Eisls kapitel handlar om osmanska influenser i de östra delarna av det habsburgska imperiet. På ett intressant sätt beskriver Procházka-Eisl hur osmanska krigsfångar kom att få olika roller i Wien. I kapitlet görs dock en tvetydig definition av "indirekta influenser" av osmansk kultur. Procházka-Eisl definierar indirekta influenser som de kulturella uttrycken av "attitudes evoked by what Turkish culture was assumed to be" (s. 172). Som exempel ges turkiska nidsbilder och sånger. Här handlar det inte om överföring av osmanska kulturella särdrag – i sig en bred kategori – utan om habsburgska reaktioner på ett upplevt osmanskt hot. Att på detta sätt beskriva fördomar som influenser framstår som missvisande. Även "direkta influenser" diskuteras i kapitlet, här förstådda som människor och materiella objekt som rört sig från Osmanska riket till habsburgska områden under perioden som undersöks.

Antologin *Foreign Drums Beating: Transnational Experiences in Early Modern Europe* fångar upp många och intressanta aspekter av transnationella erfarenheter i tidigmodern tid. Här studeras människor som rört sig bortom den kulturella sfär där de växt upp. För ambitionen att komplicera bilden av kulturer som homogena framstår metoden att fokusera på individuella erfarenheter i kombination med studier av mer generella trender som mycket givande. Det är också fruktbart att i antologiformatet kontrastera olika typer av transnationella erfarenheter med varandra, och roligt att se en bok som fångar upp empiriskt material från så pass många olika platser. Detta är alltså en empiriskt mycket rik antologi, men genomgående hade volymen tjänat på mer diskussion av de intressanta resultaten. De teman som här inledningsvis utmålades som intressanta för ett antal för historievetenskapen viktiga forskningsfrågor lämnas ofta antydda snarare än öppet diskuterade. Dock, eftersom antologin åtminstone delvis är en del av ett större projekt,

finns goda chanser att diskussionerna kommer att fortsätta och fördjupas även framöver.

University of Oxford

CHARLOTTA FORSS

Torbjörn Nilsson, *Torgslaget 1829: Myter och minnen om ett norsk-svenskt drama* (Stockholm: Santerus förlag 2018). 316 s.

Det var ett folknöje att dra sig ner mot kajen och hälsa de stora fartygen välkomna till huvudstaden. På kvällen den 17 maj anlöpte den majestätiska hjulångaren *Constitutionen* på utsatt tid, exakt klockan 18:00. Folk hurrade lite extra, det var ju grundlagsdagen – den femtonde i ordningen sedan den norska grundlagen och konstitutionen antagits i Eidsvoll år 1814. Bland de jublande fanns även studenten och den blivande nationalskalden Henrik Wergeland. Denne skulle komma att få en avgörande betydelse för minnet av händelserna på Stortorget i Christiania kvällen den 17 maj 1829.

Det tycks ha varit ett tvärsnitt av stadens befolkning – kvinnor och män, barn och vuxna, tjänstefolk och herrskap, arbetare och borgerskap, studenter och ämbetsmän – som hurrade för den ankommande båten, men även för konstitutionen (med k) och för den norska nationen. Patriotiska sånger sjöngs, de som inte kunde texterna kunde följa de sånghäften som delats ut: folkvimlet var planerat! Så även rörelsen från bryggan mot Stortorget strax efter *Constitutionens* ankomst. Studenterna hade kallat till festmåltid med anledning av dagen. Det var en medveten provokation; allt firande av grundlagsdagen hade förbjudits av den impopulära Karl XIV Johan, vilket skulle övervakas av den än mer impopulära ståthållaren Baltzar von Platen. Även om uppslutningen bland studenterna inte var särskilt stor, endast 22 personer var anmälda till festen, så hade den oroat myndigheterna. Polis och militär var förvarnade, man väntade oroligheter.

På torget växte folksamlingen men inga källor är tillräckligt tillförlitliga för att ange dess storlek. Klockan tio på kvällen borde lugn och ordning råda, men folket blev kvar. Efter muntliga varningar fanns lagligt stöd att sätta in militär för att skingra folkmassan. Beslutet togs av den militära kommandanten på plats, men ansvaret vilade ytterst på von Platen. För ett kort tag blev det våldsamt: ridande soldater gjorde chockräder och vevade med flatsidan av sina sablar bland folket. Ett trettiotal personer skadades. Över 80 fotsoldater hade laddat sina gevär och placerats ut på torget och de omgivande gatorna, men några skott kom aldrig att avlossas, inga dödsfall kunde rapporteras, endast sex personer greps.